GYVIEJI ARCHYVAI

Jie gynė Lietuvos laisvę

Varėnos krašto kariai Nepriklausomybės kovose

1918 m. gruodžio 30 d. į pulką priimti Maižiešius (Mozė) Stadalnykas (iš Genionių), Jonas Urbelionis, Stasys Grigas. 23 metų Juozas Putreika, Juozo, savanoris iš Ilgininkų, priimtas gruodžio 31 d. Buvo patekęs į lenkų nelaisvę. Grįžęs tarnavo toliau ir iš kariuomenės paleistas 1921 m. balandžio 15 d.

1919 m. sausio 1 d. į pulką įstojo Vaclovas Balčius iš Degėsių, o sausio 2 d. – Jurgis Bingelis; V. Balčiui vėliau suteiktas viršilos laipsnis, o J. Bingelis pulko 1 batalione tarnavo eiliniu iki 1921 m. spalio 29 d.

1919 m. sausio 3 d. pulko kariais tapo savanoris Vincas Skerniškis iš Masališkių bei Julius Bingelis iš Purplių, Kazys Pigaga, Gabrielius Plytnikas ir Simonas Pangonis. V. Skerniškis tarnavo iki 1920 m. birželio 26 d.

Savanoris Boleslovas Stasionis (21 m.) iš Slučajaus (prijungto prie Panočių kaimo) į pulką įstojo 1919 m. sausio 4 d. Tarnavo eiliniu 1 kuopoje. 1920 m. liepos 26 d. pabėgo, bet rugsėjo 4 d. sugrįžo ir tarnavo 9 kuopoje. 1919 m. sausio 5 d. į pulką priimtas Adomas Pigaga, sausio 6 d. – Vladas Kašėta.

1919 m. sausio 24 d. tarnybą pulko 5 kuopoje pradėjo Vladimiras Fomičius iš Sukarepkos. Vasario 8 d. į pulką priimtas Vincas Grigas, vasario 10 d. – Blažys Karsokas, vasario 24 d. – Juozas Vėlyvis, Stanislovas Dvareckas ir Jonas Dvareckas. B. Karsokas buvo pabėgęs ar patekęs į nelaisvę, bet sugrįžo. J. Vėlyvis žuvo mūšyje.

Savanoris Adolfas Kamandulis iš Kampų, į pulką priimtas 1919 m. kovo 2 d., dalyvavo mūšiuose su bolševikais ir lenkais. Nuo 1919 m. kovo 9 d. pulke tarnavo savanoris Juozas Kurkuzinskas iš Subartonių; paleistas iš kariuomenės 1920 m. kovo 15 d. (LCVA f. 930, ap. 7, b. 453).

Mobilizuotas valdininkas Morkus Akstinas iš Randamonių pulke pradėjo tarnauti 1919 m. kovo 10 d., iš pulko išvyko 1920 m. vasario 16 d. Karys iš to paties kaimo, šauktinis nuo 1919 m. birželio 5 d. ir tarnavęs 3 kuopoje Ignas Akstinas, 1920 m. kovojęs su lenkais prie Varėnos, buvo pabėgęs. Mokytojų kursus baigęs Vaclovas Akstinas irgi iš Randamonių, pašauktas 1919 m. liepos 21 d. ir kaip jaunesn. puskarininkis tarnavęs pulko komendantūroje, dalyvavo mūšiuose prie Rodūnios; iš kariuomenės paleistas 1922 m. gegužės 1 d.

Nuo 1919 m. kovo 17 d. pulke tarnavo Kazys Skinkis. Kilęs, berods, iš Alytaus, bet vėliau gyvenęs Varėnoje I: buvo pasienio policijos Alytaus baro V rajono viršininkas, nuo 1936 m. gegužės 22 d. ėjo XIX Alytaus šaulių rinktinės 7 kuopos vado pareigas.

1919 m. balandžio 6 d. į nelaisvę pateko Vladas Karsokas.

1919 m. balandžio 11 d. pulko 3 kuopoje pradėjo tarnauti iš buv. Trakų apskr. kilęs 21 m. Julius Bernatavičius, Kastanto. Atrodo, šis Bernatavičius buvo pabėgęs ir už tai sėdėjęs kalėjime, o 1920 m. liepos pradžioje persiųstas į pulko 6 kuopą. 1921 m. liepos mėn. gavo jaunesn. puskarininkio laipsnį ir lapkričio mėn. perkeltas į mokomąją kuopą (LCVA f. 513, ap. 1., b. 33).

Tarnybą pulke 1919 m. balandžio 12 d. pradėjo dešimt Liškiavos valsčiaus vyrų (LCVA f. 930, ap. 7, b. 292). Tie kariai: Motiejus Bendorius, Tamošiaus ir Juozas Mikelionis, Vinco iš Sarkajiedų; Jonas Baliukas, Juozo ir Antanas Savulionis, Kazio iš Genių; Adolfas Gaidys, Martyno, Antanas Geležauskas, Antano ir Antanas Rašimavičius, Prano iš Radyščiaus; Juozas Miliauskas, Antano iš Kibyšių; Kastantas Kašėta, Aleksandro iš Jonionių; Karolis Zigmantas, Simono iš Voverių.

Juozas Žėkas, Prano, 21 m. siuvėjas, į pulką įstojo 1919 m. balandžio 13 d. Buvo pabėgęs, sugrįžo, tačiau iš kariuomenės paleistas.

Nemažai Varėnos krašto vyrų į pulką įstojo 1919 m. gegužės mėnesį. Tai Zigmas Vaištoras, Kristupo iš Arčiūnų, Alfonsas Volungevičius, Antano iš Viršurodukio, Antanas Barauskas, Alfonso iš Kunigiškių (?), Stasys Jaskelevičius, Vinco iš Liškiavos, Andrius Aleksandravičius, Jono iš Geidukonių, Jonas Karkauskas, Jono iš Kampų, Zigmas Volungevičius, Zigmo iš Navasodų, Saturninas Kandrotas, Tomo iš Merkinės valsč. Mardasavo (LCVA f. 930, ap. 7, b. 355). S. Kandrotas pasiųstas į ligoninę ištyrimui.

Tačiau kitokias žinias apie kai kuriuos minėtus vyrus pateikia LCVA f. 930, ap. 7, b. 354. Anot 1919 m. gegužės mėn. informacijos, naujokai A. Aleksandravičius, A. Volungevičius, A. Barauskas, S. Kandrotas ir J. Karkauskas, o taip pat Mikas Volungevičius iš Navasodų tarnybon nestojo. Tarnybą gegužės 25 d. pradėjęs Mikas Tamulionis (iš Pakaršio ar Pilvingių?) gana greitai paleistas namo.

Alytuje 1919 m. gegužės 6 d. mirė pulko karys Vladas Zurlys, o Kaune nuo žaizdų gegužės 26 d. – Vaclovas Zurlys iš Burokaraisčio.

Juozas Celencevičius 1919 m. rugpjūčio 24 d. pateko į bolševikų nelaisvę, bet sugrįžo.

Nuo 1919 m. spalio 5 d. pulko 4 kuopoje tarnavęs savanoris Liudvikas Keršys iš Šarkiškių 1920 m. spalio 16 d. pateko į nelaisvę, bet sugrįžo.

Iš Perlojos kilęs, lietuvių mokytojų seminariją Voroneže 1918 m. baigęs Valkininkų stoties gyventojas Petras Ciunis (1898 – 1979) į pulką įstojo 1918 m. gruodžio 16 d. Paskui baigė Lietuvos karo mokyklą. Buvo būrio vadas, bent 1921 m. tarnavo leitenantu 3 kuopoje. Nuo 1923 m. gruodžio – vyresnysis leitenantas. Vėliau baigė Aukštųjų karininkų kursų Bendrąjį skyrių. 1926 08 01 jam suteiktas kapitono laipsnis. Nuo 1933 m. rugsėjo perkeltas į tarnybą Šaulių sąjungoje, 1935 m. rugsėjo mėn. paskirtas Kaišiadorių apskr. komendanto padėjėju. 1939 m. spalį perkeltas į 2 pėstininkų pulką, kur buvo kuopos vadas. Vėliau ėjo įvairias pareigas Raudonojoje armijoje, jos 16 lietuviškojoje divizijoje, nuo 1946 m. dėstė Vilniaus universiteto karinėje katedroje. Turėdamas pulkininko laipsnį, 1950 m. paleistas į atsargą. Palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse.

Domas Ladieta tarnavo nuo 1920 m. sausio 12 d., bet tais pačiais metais pabėgo (LCVA f. 930, ap. 7, b. 11).

Perlojiškis savanoris Petras Vaisieta, Stepo (g. 1896 m.) pulko 2 kulkosvaidžių kuopoje tarnavo nuo 1920 m. vasario 21 d. Tais metais dalyvavo mūšiuose su priešu prie Varėnos, Trakų, Valkininkų ir kitur (LCVA f. 513, ap. 1, b. 62).

Pulko karys 22 m. Domas Matuzas iš Matuizų 1920 m. sausio 31 d. mirė Alytaus apskr. ligoninėje. Palaidotas Alytaus kapinėse (LCVA f. 513, ap. 1, b. 31).

Kazys Česnulevičius, Jurgio iš Dzegciorių, 24 m., savanoriu į pulką įstojo 1920 m. liepos 20 d.; tarnavo 9 kuopoje.

Antanas Barauskas iš Kampų kaimo, neva lenkas, į kariuomenę pašauktas 1919 m. kovo 16 d., 1920 m. pabėgo ir slapstėsi (LCVA f. 513, ap. 2, b. 1).

Nesąžiningai tarnavusių karių buvo ir daugiau. Pasak 1922 m. žinių (LCVA f. 513, ap. 1, b. 49), iš pulko pabėgęs Merkinės valsč. Mižonių kaimo gyventojas Vaclovas Marcalis atsidūrė Šiaulių kalėjime. Stasys Černiauskas iš Nedzingės valsč. Giniškių kaimo (dabar Alytaus r. Daugų seniūnija) 1920 m. kovo mėn. pabėgo iš 1 pėst. pulko ūkio kuopos ir negrįžo. Negrįžo to paties pulko pabėgėliai Martynas Vangelevičius iš Gudakiemio, Jurgis Peciukonis ir Jurgis Pacevičius (?) iš Dargužių, Vincas Stankevičius iš Gudžių.

Sugrįžo pabėgę Vincas Jančiauskas iš Maksimonių, Domininkas Valickas iš Ilgininkų, Zigmas Juškevičius iš Druckūnų ir perlojiškis Vincas Baublys. Iš Žiūrų kilęs Tomas Česnulevičius laikytas pabėgusiu, bet vėliau paaiškėjo, kad 1919 m. vasario 27 d. jis buvo patekęs į kažkokią nelaisvę ir balandžio mėn. sugrįžo; tačiau anot 6 kuopos vado 1920 m. spalio 29 d. raštelio pulko adjutantui, iš atsargos kuopos prisiųstas T. Česnulevičius antrą dieną pabėgo. Grįžo į pulką, atrodo, kartu su T. Česnulevičiumi į nelaisvę pakliuvę Aleksas Barysas, Tomas Jakavonis, Juozas Volungevičius ir Ipolitas Miškinis. Neaiški tarnybos eiga į pulko 2 kuopą 1919 m. balandžio 1 d. įstojusio Motiejaus Janulevičiaus iš Rodukos: karys iš nelaisvės sugrįžo, tačiau bent jau 1920 m. sausio 22 d. kuopoje jo pasigesta.

28 m. viršila Kazys Janulevičius iš Masališkių 1919 m. birželio 14 d. žuvo ties Murliškėmis Zarasų apskr.; palaidotas Daugailių kapinėse (LCVA f. 513, ap. 1, b. 34).

Pulke tarnavęs Adomas (ar Antanas?) Sakalauskas iš Giraitės (Merkinės seniūnija), bolševikų sužeistas, 1921 m. liepos 10 d. mirė 1-oje atskiroje ligoninėje Kaune. Palaidotas Kaune.

Nuo 1920 m. rugpjūčio 31 d. pulke tarnavęs 22 m. Jonas Sasnauskas, Juliaus iš Pašilingės pasak vienos informacijos 1921 m. sausio 12 d. dingo be žinios, o pasak kitos nuo liepos 9 d. lakytas pabėgusiu, nes dėl susirgimo laiku negrįžo po atostogų; grįžęs tarnavo 3 kuopoje ir anot LCVA f. 513, ap. 1, b. 62, karys 1922 m. paleistas namo iš žvalgų komandos. Kartu su Jonu Sasnausku tarnybą pulko 3 kuopoje pradėjęs jo kaimynas Cipras Sasnauskas buvo pabėgęs, bet sugrįžo. 22 m. Julius Sasnauskas irgi iš Pašilingės 1920 m. spalio 3 d. dingo be žinios per mūšį ties Varėna.

Stasys Lusas iš Valkininkų valsč. Papiškių kaimo pulko kariu tapo 1920 m. rugsėjo 27 d., o jo kaimynas Domininkas Poškevičius – lapkričio 29 d.

Dingo be žinios Kazys Valiukonis, o iš kažkurių Kašėtų kilęs Vincas Arnauskas mirė lenkų pusėje.

Kai kurie 1 pėst. pulko kariai dėl įvairių priežasčių iš tarnybos paleisti pirma laiko (LCVA f. 513, ap. 1, b. 33). Beje, pasitaikydavo valsčių valdybų ar net kareivių kaimynų prašymų paleisti karius namo.

Nuolatinė sveikatos tikrinimo komisija prie karo ligoninės 1920 m. gegužės 28 d. nustatė, kad Jurgis Janulevičius iš Masališkių turi „didelį defektą deš.[inės] bubnelio ausies“ ir dėl to visiškai netinka kariuomenei.

Alytaus apskr. naujokų priėmimo komisija 1920 m. rugpjūčio 12 d. nustatė, kad Vladas Barysas, Tomo (g. 1897 m.) iš Kasčiūnų „yra vieninteliu tinkamu šeimynoje darbui asmeniu prie tėvo nesveiko ir nesuaugusių brolių bei seserų.“ Karys paskirtas į valstybės apsaugą – pasienio policiją. Ta pati komisija irgi rugpjūčio 12 d. nustatė, kad Vincas Dabrilka (g. 1897 m.) iš Rudnios (dabar Kaniavos sen.) „yra vieninteliu tinkamu darbui asmeniu prie mažamečių seserų ir brolių našlaičių.“ Karys paleistas ir paskirtas valstybės apsaugon.

Mobilizuotas puskarininkis Zigmas Kudarauskas iš Gudakiemio tarnybą pulke pradėjo 1919 m. kovo 11 d. Nerikiuotės kuopos vadas 1921 m. vasario 23 d. patvirtino: „... Liudiju, kad man pavestos kuopos vyres. pusk. Zigmas Kudarauskas tarnavo ištikimai, po areštu ir iš kariuomenės pabėgęs nebuvo.“ Mat Kudarauskas prašė paleisti jį iš kariuomenės. Paleistas, nors priežastis nenurodyta.

Alytaus apskr. naujokų priėmimo komisija 1921 m. gegužės 6 d. nustatė, kad dėl įvairių priežasčių reikia paleisti iš kariuomenės ir perduoti valstybės apsaugon 1 pėst. pulko 30 kareivių. Tąkart su kitais paleisti Julius Makaravičius iš Panedezingio, Zigmas Miseliūnas iš Sapiegiškių ir Motiejus Amšiejus iš Navikų kaimo.

Iš pulko 9 kuopos 1921 m. spalio 15 d. namo paleistas Motiejus Volungevičius, 1920 m. gruodžio mėn. grįžęs iš lenkų nelaisvės; kartu paleisti Vincas ir Julius Miliauskai.

Nuo 1919 m. sausio 13 d. pulke tarnavo Antanas Stramkauskas iš Druckūnų. Komisija prie karo ligoninės Kaune 1922 m. gegužės 17 d. nustatė, kad šis 6 kuopos kareivis netinka tarnybai dėl tuberkuliozės (LCVA f. 513, ap. 1, b. 62).

1 atsargos bataliono kariai

Nemažai Varėnos krašto vyrų iš pradžių buvo priimti į 1 atsargos batalioną (iki 1919 m. birželio 12 d. jis vadinosi 1 pėst. pulko 3 batalionu). 1 atsargos batalionas nuo 1920 m. rugpjūčio 1 d. performuotas į 10 Marijampolės pėstininkų pulką. Daugelis į 1 atsargos batalioną įstojusių vyrų paskui perkelti į 1 pėst. pulką (LCVA f. 513, ap. 1, b. 15).

Nuo 1918 m. lapkričio 28 d. 10 Marijampolės pulke tarnavo savanoris Jonas Babravičius iš Dargužių. Gimęs 1893 m. Dalyvavo kautynėse prieš bolševikus ir lenkus. Kurį laiką ėjo jaunesniojo karininko pareigas, paskui buvo 2 kuopos viršila. Už parodytą sumanumą ir narsą mūšyje su lenkais 1920 m. spalio 18 d. apdovanotas Vyčio Kryžiumi. Karinę tarnybą baigė 1921 m. spalio 4 d. atsargos viršilos laipsniu. Gyveno Vištytyje, kur buvo gavęs žemės, paskui Marijampolėje ir Marijampolės apskr. Nendriniškių kaime. Mirė 1987 m. sausio 20 d. Palaidotas Lėbartų kapinėse Klaipėdoje.

Jonas Markevičius iš Dainavos (g. 1899 m.) tarnybą savanoriu 1 pėst. pulko 3 bataliono 9 kuopoje pradėjo 1919 m. gegužės 16 d. Po persirgtos dėmėtosios šiltinės gydytojų komisija 1921 m. vasario 5 d. pripažino anemiją ir bendrą kūno nusilpimą; tų metų gruodžio 21 d. paleistas neribotų atostogų ir iš 10 Marijampolės pulko išbrauktas.

Savanoriai Anicetas Bičkauskas iš Paąžuolės ir Pranas Nalivaika iš Drucminų (g. 1900 m.) į 1 pėst. pulko 3 batalioną įstojo 1919 m. birželio 1 d. ir paskirti į 10 kuopą. Birželio 20 d. išsiųsti į Suvalkų komendantūrą. Grįžę į 1 ats. batalioną, rugpjūčio 16 d. paskirti į atsargos kuopą (ši spalio 19 d. pavadinta 4 kuopa). P. Nalivaika 1920 m. balandžio 4 d. perkeltas į nerikiuotės kuopą. Abu kariai 1921 m. rugpjūčio 17 d. iš 10 pėst. pulko išsiųsti į 3 kavalerijos Geležinio Vilko pulką (LCVA f. 930, ap. 7, b. 356).

Vaclovas Šilanskas, Motiejaus iš Arčiūnų, Rokas Kopka iš Mikniūnų, Pranas Bilinskas ir Adolfas Čiurlionis iš Bingelių, Jonas Bulonas iš Merkinės valsč. Puvočių, Jonas Bernatavičius, Motiejaus ir Jonas Jerusevičius, Kristupo iš Geidukonių, Gabrielius Daugirdas, Juozo iš Slabodkos į 1 pėst. pulko 3 batalioną priimti 1919 m. gegužės 20 d.; Mikniūnų vyrai Juozas Kašėta, Juozo ir Vincas Pekarskas, Domininko bei Zigmas Auryla, Motiejaus iš Pilvingių – gegužės 21 d.; Jonas Sinkevičius iš Kaibučių, Juozas Kudaravičius, Ipolito iš Gudakiemio, Vincas Cilcius, Motiejaus ir Vincas Burneika, Jono iš Ilgininkų, Zigmas Lepeška, Jono iš Samūniškių ir Vaclovas Jakavonis, Stepono iš Merkinės valsč. Mardasavo – gegužės 25 d.; Vaclovas Mortūnas, Simo iš to paties Mardasavo – gegužės 29 d.

Alytaus komendantūra 1919 m. birželio 22 d. į 1 pėst. pulko 3 batalioną (iš tikrųjų jau į 1 ats. bat.) pasiuntė 5 vyrus, tarp jų Roką Kopką ir Joną Aleksonį. Pasak LCVA f. 930, ap. 7, b. 354, 1 ats. bataliono 1919 m. gruodžio 7 d. įsakymu eiliniai bataliono kariai – raštininkas Adolfas Bruzgė, artelininkas Jonas Aleksonis ir Zigmas Lepeška – perkelti į Žemaičių kunigaikščio Butigeidžio pulko 5 kuopą.

Į 1 atsargos batalioną 1919 m. birželio mėn. įstojęs Juozas Putys ties Anykščiais buvo pakliuvęs į priešo nelaisvę, bet iš jos pabėgo.

1919 m. liepos 1 d. į 1 atsargos batalioną priimti Kastantas Auryla ir Kastantas Marcinonis iš Panaros, Jonas Večkys ir Jurgis Grudzinskas iš Liškiavos valsč. Gudelių; liepos 20 d. – keturi vyrai iš Merkinės valsč. Puvočių: Juozas Prieskienis, Zigmas Glavickas, Rokas Kisielius ir Jonas Bulonas, taip pat Jonas Bingelis, Pranas Bilinskas ir Adolfas Čiurlionis iš Bingelių (tik J. Bulonas, kaip anksčiau rašyta, priimtas lyg gegužės 20 d.?); liepos 21 d. priimtas Tomas Čaplikas iš Norulių; liepos 29 d. – Bronius Barysas iš Kasčiūnų ir Ignas Akstinas iš Randamonių. Su kai kuriais minėtais naujokais Alytaus komendantūra 1919 m. liepos 21 d. į 1 atsargos batalioną dar pasiuntė Alfonsą Kielę iš Norulių.

Rokui Kisieliui gydytojų komisija 1919 m. rugpjūčio 26 d. nustatė anemiją po šiltinės ir nusprendė, kad karys „turi būti atleistas namon sveikatos pataisymui dviem mėnesiams.“

Tęsinys. Pradžia Nr. 49, 50, 53, 54, 57

Vytautas Valentinas ČESNULIS

Šį puslapį remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS